

Interpretarea în dreptul intern și dreptul comunitar

The interpretation given to the internal law and to the communities' law

Conf. univ. dr. Anca Ileana Dușcă

Abstract

As it is "a mechanism characterized by refinement and suppleness"¹, the interpretation of the juridical norm, through its correct application, should lead to the elucidation of the legislator's will, to the knowledge of the juridical reality of the moment, to the accurate perspective on the evolution of social relations until the moment of the law's application. So could be found the most adequate solutions for always rich harvest of cases. Briefly said: "interpretation includes the ensemble of operations required in order to make law's rules more suitable for their application to the concrete cases"².

Key words: *interpretation; internal law; communities' law.*

Cuvinte cheie: *interpretare; dreptul intern; dreptul comunitar*

1. Dreptul intern. Generalitatea normei juridice, specificitatea limbajului juridic, dinamica finalităților dreptului, contradicțiile interne ale sistemului juridic, lacunele legii justifică cu prisosință necesitatea interpretării normei juridice. În acest fel se poate spune că operațiunea de interpretare a legii se caracterizează prin **finalitatea sa practică** (asigurarea aplicării concrete a legii de către organele care o aplică) și prin **folosirea unor metode specifice**³. Fără a intra în detalii reamintim că vorbim despre: 1) interpretarea oficială și interpretarea neoficială, în funcție de puterea sa obligatorie sau neobligatorie; 2) interpretarea literală, extensivă și restrictivă în funcție de rezultatul la care se ajunge prin interpretare; 3) interpretare gramaticală, logică, sistematică, istorico-teleologică în funcție de metoda de interpretare folosită⁴.

Este oficială, interpretarea realizată în exercitarea atribuțiilor legale, de un organ de stat aparținând puterii legislative, executive ori judecătorești⁵;

¹ I. Dogaru, *Drept civil*, vol. I, Editura Themis, Craiova, 2000, p. 65; Gh. Beileu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, Ediția a VII-a revăzută și adăugită de M. Nicolae, P. Trușcă, Editura Universul Juridic, București, 2001, p. 52.

² P. Pescatore, *Introduction à la science du droit*, Centre Universitaire de l'Etat, Luxemburg, 1978, p. 326, citat de R. Nițoiu, *Teoria generală a dreptului*, Editura Universitaria, Craiova, 2003, p. 261.

³ I. Dogaru, S. Cerceș, *Drept civil. Partea generală*, Editura C. H. Beck, București, 2007, p. 39.

⁴ Idem, p. 39; R. Nițoiu, op. cit., p. 265-267.

⁵ Dacă interpretarea provine de la organul de stat care a edictat norma, ea are **caracter general obligatoriu** întocmai ca și actul interpretat (cum este cazul definirii termenilor folosiți în actul normativ). Idem.

interpretarea **oficială jurisdicțională** provine de la un organ de jurisdicție iar obligativitatea acestei interpretări - numită judiciară - este, limitată la cazul soluționat prin hotărârea judecătorească definitivă⁶; este **neoficială** interpretarea dată legii de către doctrină, ... persoane ce nu reprezintă puterea de stat, ea neavând forță juridică obligatorie.

Literală este interpretarea întâlnită când între formularea textului legal și cazurile practice care se încadrează în ipoteza sa se află o deplină concordanță⁷; **extensivă sau restrictivă** este interpretarea întâlnită când nu există concordanță între formularea textului și cazurile practice astfel că, după caz, textul trebuie extins sau restrâns la mai multe, respectiv mai puține cazuri.

Metoda gramaticală constă: în utilizarea analizei morfologice, sintactice a textului; în luarea în considerare a cazului, numărului, genului, poziției părților unei propoziții ori semnificației semnelor de punctuație⁸; **interpretarea sistematică** constă în raportarea normei interpretate la alte norme juridice, din același act normativ ori din alte acte normative, așa încât stabilirea înțelesului normei se realizează prin fixarea locului ei în sistemul de drept⁹; **istorico-teleologică** este metoda care ia în calcul finalitatea urmărită de legiuitor la adoptarea normei și contextul istoric în care norma apare; este **logică interpretarea** care presupune lămurirea înțelesului normelor juridice prin folosirea legilor logicii formale generale și a sistemului de argumentare pe care se sprijină. Dintre regulile de interpretare amintim: excepția este de strictă aplicare și interpretare; unde legea nu distinge nici interpretul nu trebuie să distingă; legea trebuie interpretată în sensul aplicării ei, iar nu în sensul neaplicării ei¹⁰.

2. Dreptul comunitar. Știm că dreptul comunitar, cu deosebire, cel primar este mai mult schițat, lipsit de explicații ori definiții ale noțiunilor pe care le cuprinde. Așa se face că în Tratatul CE nu găsim definiții ale "mărfurilor originare" din statele membre, "pieței", "taxei vamale", "taxei cu efect echivalent taxei vamale", restricțiilor cantitative, măsurilor cu efect echivalent restricțiilor cantitative etc. O explicație constă în aceea că cei care au alcătuit Tratatul originare au fost economiști și ca atare au fost preocupați mai mult de principiile

⁶ I. Dogaru, D.C. Dănișor, Gh. Dănișor, *Teoria generală a dreptului*, Editura Științifică, București, 1999, p. 69.

⁷ "Cum este cazul enumerărilor limitative", I. Dogaru, S. Cercel, op. cit., p. 40.

⁸ Mai clar, o norma juridică se formulează în texte, textele sunt alcătuite din cuvinte legate între ele în cadrul propozițiilor, propoziții care compun fraze; analiza gramaticală pornește de la analiza termenilor în care este exprimată norma, cuvinte care se pot împărți în trei categorii: 1) cele care își mențin sensul uzual - majoritatea; 2) cele folosite în limbajul curent dar care au un sens aparte tehnica juridică; 3) cuvinte caracteristice unei ramuri de drept". A se vedea R. Nițoiu, op. cit., p. 275.

⁹ A. Pop, Gh. Belevu, *Drept civil. Teoria generală a dreptului civil*, TUB, 1980, p. 85-87.

¹⁰ La aceste reguli de interpretare trebuie să adăugăm argumentele de interpretare logică: 1) argumentul **per a contrario**; 2) argumentul **a fortiori**; 3) argumentul **reducerii la absurd**; argumentul **de analogie**. A se vedea I. Dogaru, S. Cercel, op. cit., p. 42-43.

economice și nu de haina juridică a acestor principii. Iar pe de altă parte, lipsa unei definiții legale a dat posibilitatea Curții de Justiție (și Comisiei) să ofere aceste definiții de o manieră uneori atât de extinsă, încât este evident că astfel de definiții ar fi lipsit dacă ar fi existat în acest sens, dispoziții legale.

În acest sens chiar se afirmă: "hotărârile Curții Europene de Justiție constituie o sursă majoră de drept comunitar. Deoarece tratatele și legislația secundară nu conțin explicații exhaustive ale motivelor pentru care au fost adoptate, sau rapoarte explicative **jurisprudența creativă** a Curții, în vederea interpretării măsurilor comunitare a dobândit cu timpul o **funcție cvasinormativă**¹¹.

3. Reguli de interpretare. Dintre regulile de interpretare amintim:

a) **Interpretarea literală și logică** este deseori utilizată. Astfel, într-o hotărâre¹² Curtea de Justiție afirmă: "termenii folosiți de articolul 47 (3) se pretează, **prin sensul literal** la o dublă interpretare, o distanță putând fi calculată atât ca "un zbor al unei păsări" cât și pe drum sau pe calea ferată". În plus, "trebuie remarcat că textul articolului 47 (3) nu precizează exact modul de calcul al distanței pe drum, pe calea ferată, prin cea mai scurtă dintre cele două căi". Prin urmare, dacă redactarea textului este imperfectă, trebuie să admitem că nimic nu împiedică să folosim criteriul cel mai rezonabil, adică a distanței celei mai scurte, indiferent că este pe drum sau pe calea ferată - este concluzia firească ce rezultă folosind interpretarea logică și literală¹³.

Într-o **altă hotărâre** se precizează: "trebuie să constatăm că asimilarea cu situația unui copil are un caracter excepțional **subliniat prin chiar textul** articolului 2 paragraful 4 și prin Anexa VII la Statut care dispune că "asimilarea nu se face decât excepțional și prin decizie specială și motivată". Rezultă că aceste condiții prevăzute pentru ca o altă persoană să poată fi asimilată cu un **copil în întreținere** trebuie să fie **interpretată în mod strict**¹⁴.

Sensul obișnuit al cuvintelor trebuie luat în calcul pentru a realiza o interpretare uniformă. Astfel se precizează: "rezultă dintr-o jurisprudență constantă că determinarea semnificației termenilor pentru care dreptul comunitar nu a dat nici o definiție trebuie să fie stabilită în considerarea unui context general în care sunt utilizați și conform sensului obișnuit în limbajul comun". Dar, pe de altă parte necesitatea unei interpretări a dreptului comunitar exclude ca în caz de îndoială, textul unei dispoziții să fie considerat în mod izolat, ci din contră, trebuie interpretată și aplicată în lumina versiunilor stabilite în alte limite oficiale".

¹¹ "Curtea nu este ținută de propriile hotărâri, dar în practică își schimbă destul de rar vederile asupra unei probleme, ceea ce a condus la crearea în timp a unei jurisprudențe, suficient de constante predictibile". A se vedea: T. Ștefan, B. Andreșan-Grigoriu, *Drept comunitar*, Editura C. H. Beck, București, 2007, p. 137.

¹² Cauza C15/60 Gabriel Simon c. C.J.C.E., hotărârea Curții din 1 iunie 1961.

¹³ Cauza C-6/74, Johannes Coenrad Monliju c. Comisia, hotărârea Curții din 21 noiembrie 1974.

¹⁴ Cauza T-11/02, Spyridon de Athanassos Pappas c. Comisiei, hotărârea Tribunalului din 16 decembrie 2004, pct. 32-34.

În alte hotărâri se precizează chiar că primul **pas al interpretării îl constituie** interpretarea **termenilor utilizați**. Mai precis, Tribunalul de Primă Instanță apreciază: trebuie amintit că, în vederea interpretării unei dispoziții de drept comunitar, trebuie să se țină seama nu numai de **termenii utilizați**, ci și de **contextul în care apare acesta**, precum și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție¹⁵. "În ce privește **cuprinsul articolului 7** alineatul (2) litera d) din Regulamentul nr. 423/2007, acesta din urmă prevede că "sunt înghețate toate fondurile care aparțin ... entităților ... care, în conformitate cu articolul 5 alineatul (c) litera b) din Poziția comună 2007/140/PESC, au fost identificate că ... reprezintă o entitate care aparține unei entități care a fost identificată că participă la proliferarea nucleară sau care este controlată de aceasta. Această formulare impune două observații¹⁶. Astfel, pe de o parte, întrucât se utilizează formularea "**sunt înghețate**", extinderea măsurii înghețării fondurilor la entitățile deținute sau controlate este obligatorie. Consiliul neavând o putere de apreciere în această privință. Într-adevăr, dacă legiuitorul intenționa să confere Consiliului o astfel de marjă de apreciere, și-ar fi exprimat voința utilizând o **formulare explicită în acest sens**, cum ar fi "**pot fi înghețate**"¹⁷. Pe de altă parte, cu ocazia adoptării unei decizii în temeiul articolului 7 alineatul (2) litera d) din Regulamentul nr. 423/2007, Consiliul trebuie să procedeze la o apreciere a circumstanțelor din speță pentru a determina ce entități au calitatea de entități deținute sau controlate¹⁸. **Contextul în care se înscrie** articolul 7 alineatul (2) litera d) din Regulamentul nr. 423/2007 și în special, economia generală a articolului 7 alineatul (2) din acest regulament conferă **analiza textuală** a acestei dispoziții. Astfel, în măsura în care expresia "**au fost identificate**" figurează în partea introductivă a acesteia, trebuie să se considere că, precum în fiecare dintre cele patru cazuri menționate la literele a) - d), calitatea de entitate "care aparține sau care este controlată" face obiectul unei aprecieri de la caz la caz, din partea Consiliului"¹⁹. În sfârșit, interpretarea sugerată de analizele textuală și contextuală este compatibilă cu **obiectivul urmărit** prin Regulamentul nr. 423/2007 și anume dorința de a împiedica proliferarea nucleară și, mai general, de a menține pacea și securitatea internațională dată fiind gravitatea riscului pe care îl prezintă proliferarea nucleară²⁰. Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se concluzioneze că articolul 7 alineatul (2) litera d) din Regulamentul nr. 423/2007 impune Consiliului să înghețe fondurile unei entități "care aparține sau care este controlată de o entitate care a fost identificată să participe la proliferarea nucleară

¹⁵ Cauzele: T-246/08 și T-332/08, Melli Bank plc. c. Consiliului Uniunii Europene, hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2009, pct. 61. A se vedea și cauza C-292/82, Merck, hotărârea Curții din 17 noiembrie 1983, Rec., p. 3781, pct. 12.

¹⁶ Cauzele T-246/08 și T-332/08, Melli Bank plc. c. Consiliului Uniunii Europene, hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2009, pct. 62.

¹⁷ Idem, pct. 63.

¹⁸ Idem, pct. 64.

¹⁹ Idem, pct. 65.

²⁰ Idem, pct. 66.

în sensul articolului 7 alineatul (1) literele a) sau b) din același regulament, Consiliul urmând să aprecieze de la caz la caz calitatea de entitate "care aparține sau care este controlată de entitatea respectivă"²¹.

Din hotărârea TPI mai sus citată rezultă ordinea pașilor făcuți în interpretarea unei norme de drept comunitar. După cum este și firesc se începe cu **analiza termenilor**, se continuă cu **analiza contextului** în care se inserează dispoziția și se sfârșește cu **analiza obiectivului** urmărit de reglementarea din care face parte. Prin urmare, folosind o abordare din aproape în aproape interpretarea presupune mai întâi analiza **cuvintelor** - și iată că avem de-a face cu o interpretare gramaticală - se continuă cu analiza contextului care include reglementarea - avem astfel de-a face cu interpretarea **contextuală** sau **sistematică** -, și în sfârșit cu interpretarea **teleologică** - sau **istorico-teleologică**.

2) Interpretarea **uniformă guvernează cazul neclarităților ivite între mai multe versiuni ale unei dispoziții comunitare**. Într-o hotărâre, Curtea de Justiție precizează: "potrivit unei jurisprudențe constante, necesitatea aplicării și, prin urmare, a interpretării uniforme a dispozițiilor dreptului comunitar **exclue posibilitatea** ca, în caz de îndoială, textul unei dispoziții să fie privit în **mod izolat prin raportarea doar la una dintre versiunile sale**, impunând dimpotrivă, ca acesta **să fie interpretat și aplicat în lumina versiunilor existente în celelalte limbi oficiale**"²². În caz de neconcordanță între diferitele versiuni lingvistice ale unui text comunitar, dispoziția respectivă trebuie să fie interpretată în raport cu **economia generală și cu finalitatea** reglementării din care face parte. Din primul considerent al directivei respective reiese că aceasta are drept **scop înlăturarea obstacolelor** în calea liberei circulații a anumitor produse preambalate conținând lichide alimentare, obstacole care rezultă din existența în majoritatea statelor membre, a unor norme administrative imperative de la un stat membru la celălalt²³.

²¹ Idem, pct. 67.

²² Cauza C-457/05, Schutzverband dere Spirituosen - Industrie ev. c. Diageo Deutschland GmbH, hotărârea Curții din 4 octombrie 2007, pct. 17. Curtea face trimitere la: Cauza C-29/69 Stander, hotărârea din 12 noiembrie 1969, Rec., p. 419, pct. 3; Cauza C-55/87, Moksel Import und Export, hotărârea din 7 iulie 1988, Rec., p. 3845, pct. 15; Cauza C-296/95, EMU Tabac și alții, hotărârea din 2 aprilie 1998, Rec., p. 1-1605, pct. 36 și Cauza C-63/06, Profisa, hotărârea din 19 aprilie 2007, Rec., p. 1-3239, pct. 13. A se vedea și: Cauza F-32/08, Marie - Claude Klein c. Comisia, hotărârea Tribunalului Funcțiunii Publice al Uniunii Europene din 20 ianuarie 2009, pct. 35-36; Cauza F-11/08 Jörg Malling c. Office européen depolice (Europol), hotărârea Tribunalului Funcțiunii Publice al Uniunii Europene din 4 iunie 2009, pct. 35-36. A se vedea și: Cauza C-311/06, Consiglio Nazionale degli Jugegneri c. Ministero della Giustizia, Marco Cavallero, hotărârea Curții din 29 ianuarie 2009. În această hotărâre la pct. 53 se arată: "dintr-o jurisprudență constantă reiese că necesitatea aplicării și, prin urmare, a interpretării uniforme a dispozițiilor dreptului comunitar, exclude posibilitatea ca, în caz de îndoială, textul unei dispoziții să fie privit în mod izolat din perspectiva uneia dintre versiuni, însă impune, dimpotrivă, ca acesta să fie interpretat și aplicat în lumina versiunilor existente în celelalte limbi oficiale".

²³ În plus, trebuie arătat că Directiva 88/316/CEE a Consiliului din 7 iunie 1988 de modificare a Directivei 75/106 care a introdus în Directiva 75/106 dispozițiile în cauză în

Potrivit unei jurisprudențe constante, un **text de drept comunitar derivat trebuie interpretat**, în măsura posibilului, în sensul conformității sale cu dispozițiile Tratatului CE și cu **principiile generale ale dreptului comunitar**²⁴.

Din cele prezentate mai înainte rezultă că la interpretarea - și prin urmare aplicarea - unei dispoziții comunitare trebuie să se țină cont de următoarele reguli de interpretare: gramaticală, contextuală, istorico-teleologică, logică. În plus, față de dreptul intern interpretarea juridicțională apare ca fiind obligatorie iar normele dreptului comunitar derivat trebuie interpretate în acord cu dreptul primar și în special cu principiile generale.

acțiunea principală, se întemeiază pe articolul 100a din Tratatul CEE (devenit articolul 100 a din Tratatul CE, el însuși devenit, după modificare, articolul 95 CE), și, în consecință, are drept scop îmbunătățirea condițiilor de instituire și funcționare a pieței interne. Cauza C-457/05, pct. 21.

²⁴ Idem, pct. 22.